

NATURCENTRUM AB



Fördjupad artinventering inför nya slussar i Göta älv – fåglar i Trollhättan



Naturcentrum projekt 2638 – Fördjupad artinventering
2021-10-20



Uppdragsgivare

Trafikverket och Sjöfartsverket via WSP Samhällsbyggnad

Uppdragsgivarens kontaktperson

Ruth Nocke

Telefon: 010-722 72 41

ruth.nocke@wsp.com

Uppdragstagare

Naturcentrum AB

Strandtorget 3

444 30 Stenungsund

Tel. 010-220 12 00

ncab@naturcentrum.se

Projektledare

Johan Ahlén

Tel. 010-220 12 04

johan.ahlen@naturcentrum.se

Fältnarbete och rapport: Johan Svedholm

Foton i rapporten

Johan Svedholm

Omslagsbild

Ruvande fiskmåsar vid Åkers sjö.

Denna rapport bör citeras

Svedholm, J. 2021. Naturvärdesinventering inför nya slussar i Göta älv – fåglar i Trollhättan. Naturcentrum AB, rapport i PDF-format till WSP Samhällsbyggnad, Trafikverket och Sjöfartsverket.

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Uppdrag/bakgrund.....	5
Metodik	5
Resultat.....	6
Områdesbeskrivning	6
Tidigare kända uppgifter.....	7
Resultat av fältinventering.....	9
Bedömning.....	14
Referenser	14
Bilaga 1 – Samtliga observerade fågelarter	15



Sammanfattning

En häckfågelinventering har utförts inom det område som utreds för nya slussar vid Åkersberg och Åkers sjö i Trollhättan. Totalt anträffades 71 fågelarter varav runt 50 bedömdes häcka i eller i direkt anslutning till inventeringsområdet. Området har således en rik häckfågelfauna. Av rödlistade arter och arter upptagna i EU:s fågeldirektiv, bilaga 1, noterades 19 arter. Av dessa bedömdes tio häcka i området (drillsnäppa NT, fiskmå NT, kråka NT, entita NT, backsvala VU, grönsångare NT, stare VU, björktrast NT, svartvit flugsnappare NT och grönfink EN), två bedömdes ha revir som berör området även om själva häckplatserna ligger utanför (mindre hackspett NT och spillkråka NT, EU) och ytterligare fyra häckar inte i området men använder det regelbundet för födosök (tornseglare EN, skrattmå NT, gråtrut VU och hussvala VU).

De värdefullaste fågelmiljöerna och häckplatserna som identifierats är den äldre löv- och blandskogen vid Ryrbäcken, den äldre gran- och tallskogen mellan Gamle dal och Olidan samt backsvalekolonin och fiskmåskolonin vid Rysskajen, Åkers sjö.

Uppdrag/bakgrund

Naturcentrum AB har, på uppdrag av Trafikverket och Sjöfartsverket genom WSP Samhällsbyggnad, utfört en häckfågelinventering inom det område som utreds för nya slussar i Trollhättan.

Samtliga fågelarter är skyddade enligt artskyddsförordningen, men praxis har varit att beakta rödlistade arter (anges nedan med rödlistekategori) och arter som redovisas i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv (anges nedan som "EU"). Stöd för en sådan praxis finns i Naturvårdsverkets handbok (Naturvårdsverket 2009) enligt följande: "Även om alla fågelarter omfattas bör arter markerade med B i bilaga 1 till artskyddsförordningen, rödlistade arter samt sådana arter som uppvisar en negativ trend prioriteras i skyddsarbetet." I handboken listas ett antal fågelarter vars populationer minskat med 50 % eller mer under peri-oden 1975–2005 enligt Svensk häckfågeltaxering. Dessa uppgifter är emellertid föråldrade och bör därför inte beaktas. Det juridiska läget är i skrivande stund något oklart, men i väntan på en ny praxis angående hur den översyn som genomförts av artskyddsförordningen skall tolkas presenteras arterna i denna rapport enligt tidigare praxis, det vill säga med fokus på prioriterade arter enligt ovan.

Metodik

En häckfågelinventering utfördes under perioden 2021-04-20 till och med 2021-06-09. Häckfågelsäsongen var ovanligt sen 2021, exempelvis anlände många tropikflyttare betydligt senare än normalt. Samtliga besök har därför lagts något senare än brukligt. Dagbesök gjordes den 20 april, den 10 maj och den 9 juni, och nattbesök gjordes den 27-28 april. Vid samtliga inventeringstillfällen rådde tjänligt väder med uppehåll, klart – halvklart och svaga vindar. Inventeringsområdet är långsträckt men överallt smalt, så att det vid varje inventeringstillfälle kunde genomströvas i sin helhet vilket bör ge en rättvisande bild av vilka arter som häckar i inventeringsområdet.

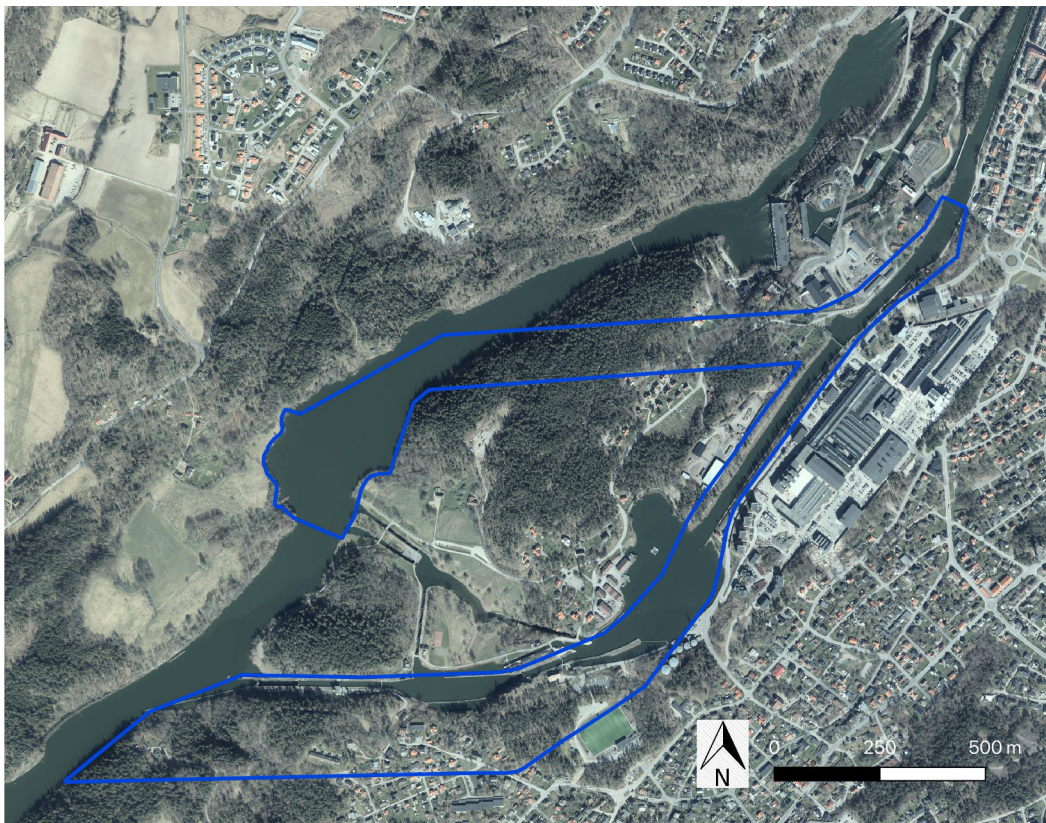
Samtliga fåglar inom inventeringsområdet noterades med position och häckningskriterium enligt Svensk fågelatlas (Svensson m fl 1999). Efter samtliga fältbesök analyserades och tolkades resultatet och, baserat på de insamlade observationerna, gjordes en bedömning av antalet revir samt revirens utsträckning för prioriterade arter enligt ovan. För övriga arter har bedömts om de häckar i inventeringsområdet samt en uppskattning av antalet par, och alla påträffade arter listas i bilaga 1 till denna rapport.



Resultat

Områdesbeskrivning

Inventeringsområdet är beläget vid befintliga slussar och kanaler i Göta älvs lopp genom Trollhättan (figur 1). I väster, på älvens södra strand, finns en bäckravin och ett löv- och blandskogsområde vid Ryrbäckens mynning. Öster härom finns ett villaområde vid Dalahöjdsvägen, ett blandskogsparti vid Nysätra IP samt stenkajer och hårdgjorda ytor vid Åkers sjö. På kanalöarna, från Gamle dal och österut finns sten- och klippstränder längs älven, branter med äldre granskog samt en platå med äldre hållmarkstallskog. Ytterligare österut, mot Olidan, finns bland- och tallskogsområden och längs Bergkanalen finns stadsbebyggelse, vägar och industrifastigheter. Dessutom ingår en del vattenmiljöer i inventeringsområdet, främst relativt lugnflytande älv- och kanalmiljöer. För närmare områdesbeskrivning, se NVI.



Figur 1. Inventeringsområdet, markerat med blå linje.

Tidigare kända uppgifter

Det finns stora mängder fågelfynd rapporterade från kanalområdet i Trollhättan. Vid utdrag ur Artdatabankens databaser från perioden 2000-2021 framkom uppgifter som kan tyda på häckning och som kan beröra inventeringsområdet gällande nedanstående prioriterade arter. Eftersom fyndlokalernas noggrannhet överlag är låg är det inte alltid säkert att fynden är gjorda inom inventeringsområdet om inte fyndkommentarerna specifikt nämner detta. Fynden presenteras av denna anledning inte heller på karta.

Tornseglare EN

Enstaka fynd av förbiflygande fåglar under häckningstid vid Ryrbäcken.

Drillsnäppa NT

Flera fynd under häckningstid från Ryrbäcken och Gamle dal. Vid den sist-nämnda lokalen även en konstaterad häckning 2014.

Fiskmås NT

Enstaka fynd av förbiflygande och födosökande fåglar under häckningstid vid Gamle dal.

Havstrut VU

Ett fynd av en förbiflygande fågel under häckningstid 2015.

Gråtrut VU

Enstaka fynd under häckningstid vid Gamle dal och Åkers sjö.

Kungsfiskare VU, EU

Ett fynd under häckningstid, i Ryrbäcken (uppströms inventeringsområdet) i april 2017.

Mindre hackspett NT

Regelbundna häckningsfynd från Ryrbäcken (dock främst uppströms inventeringsområdet). Dessutom enstaka fynd under häckningstid från Gamle dal.

Spillkråka NT, EU

Enstaka fynd under häckningstid vid Gamle dal, i ett fall (2001) av en revirhävande fågel.

Kråka NT

Konstaterad häckning 2015 samt i övrigt ett flertal fynd under häckningstid vid Gamle dal. Vidare enstaka fynd under häckningstid vid Ryrbäcken.



Entita NT

Konstaterad häckning vid Ryrbäcken 2015, i övrigt ett flertal fynd av revirhävande fåglar vid Ryrbäcken och Gamle dal.

Backsvala VU

Ett tiotal par häckar regelbundet från 2013 och framåt vid Rysskajen, Åkers sjö.

Hussvala VU

Enstaka fynd under häckningstid vid Gamle dal och Åkers sjö.

Grönsångare NT

Några par häckar regelbundet vid Ryrbäcken.

Lundsångare NT

En revirhävande fågel vid Ryrbäcken 2019. Får anses som ett tillfälligt fynd.

Ärtsångare NT

Ett fynd av revirhävande fåglar vardera vid Ryrbäcken och Gamle dal.

Stare VU

Konstaterad häckning vid Gamle dal 2018, i övrigt enstaka fynd under häckningstid från Ryrbäcken och Åkers sjö.

Björktrast NT

Konstaterade häckningar vid Gamle dal 2018 och Ryrbäcken 2020. I övrigt ett flertal fynd under häckningstid från dessa lokaler samt ett enstaka från Åkers sjö.

Rödvingetrast NT

Flera fynd av revirhävande fåglar vid Ryrbäcken.

Svartvit flugsnappare NT

Regelbundet häckande vid Ryrbäcken och Gamle dal.

Svart rödstjärt NT

Ett fynd under häckningstid vid Åkers sjö 2015.

Grönfink EN

Konstaterad häckning vid Gamle dal 2015, i övrigt ett flertal fynd av revirhävande fåglar från Gamle dal och Ryrbäcken.

Gulspurv NT

En revirhävande fågel vid Ryrbäcken 2013.

Resultat av fältinventering

Totalt påträffades 71 fågelarter i inventeringsområdet under inventeringen, varav runt 50 arter bedöms häcka i eller i direkt anslutning till området. Av prioriterade arter noterades 19 arter. Tio av dessa (drillsnäppa NT, fiskmås NT, kråka NT, entita NT, backsvala VU, grönsångare NT, stare VU, björktrast NT, svartvit flugsnappare NT och grönfink EN) hade troligen eller med säkerhet sina boplatser inom inventeringsområdet, och ytterligare två arter (mindre hackspett NT och spillkråka NT, EU) bedömdes ha revir som omfattar delar av inventeringsområdet. Fyra arter (tornseglare EN, skrattnås NT, gråtrut VU och hussvala VU) häckar inte i området men använder det regelbundet för födosök. Nedan presenteras de påträffade prioriterade arterna. Ungefärliga positioner för prioriterade arters häckplatser presenteras i figur 2. En fullständig förteckning över påträffade arter och bedömning av antalet häckande par återfinns i bilaga 1.

Tornseglare EN

Noterad födosökande vid Åkers sjö. Arten bedöms inte häcka inom inventeringsområdet men sannolikt i anslutning till detsamma, vid Åkersberg. Använder inventeringsområdet för födosök men är inte beroende av detta.

Strandskata NT

Noterad förbiflygande vid Åkers sjö och Gamle dal. Häckar inte och födosöker sannolikt inte regelbundet inom inventeringsområdet.

Drillsnäppa NT

Häckar troligen med ett par vid Ryrbäckens mynning och minst ett par vid Gamle dal. Det är inte säkert att häckplatserna ligger inom inventeringsområdet, men reviren bedöms omfatta delar av detta.

Skrattnås NT

Noterad förbiflygande vid Gamle dal och födosökande vid Åkers sjö. Häckar inte i eller nära inventeringsområdet.

Fiskmås NT

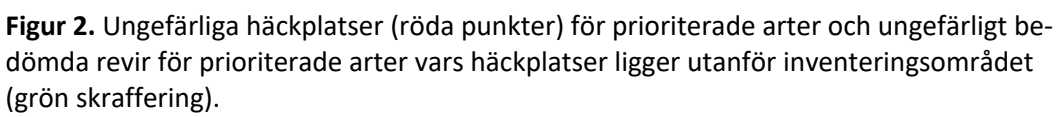
Sju par häckar på piren vid gästhamnen, Åkers sjö och två par häckar på taket till en industrifastighet vid Kyrkbrovägen där den löper intill Bergkanalen.

Gråtrut VU

Noterad förbiflygande, rastande och födosökande vid Gamle dal och Åkers sjö. Häckar inte inom inventeringsområdet, men kan använda det till födosök.

Bivråk EU

Noterad förbiflygande vid Ryrbäcken. Häckar inte inom inventeringsområdet, och använder det sannolikt inte till födosök i någon större utsträckning.



Mindre hackspett NT

Noterad revirhävdande vid Ryrbäcken. Häckplatsen ligger detta år troligen utanför inventeringsområdet och inga bo-/övernattningshål hittades inom inventeringsområdet, men lövskogsområdet vid Ryrbäcken bedöms ingå i ett revir.

Spillkråka NT, EU

I äldre tall- och granskog norr om Västergärdet hittades gott om födosöksinhack av spillkråka, och i en talltorraka hittades också flera äldre bohål. I samma område sågs även en spillkråka som hastigast. Dessutom noterades arten vid ett tillfälle i skogen mellan Dalahöjdsvägen och Ryrbäckens mynning, men här hittades inga spår i form av födosöksinhack eller bohål. Arten häckar inte inom inventeringsområdet detta år, men gör det sannolikt vissa år. Åtminstone skogen mellan Gamle dal och Olidan bedöms ingå i ett revir.



Figur 3. Gamla bohål av spillkråka i en talltorraka.

Kråka NT

Häckar med åtminstone ett par vardera Ryrbäcken, Åkers sjö (häckplats eventuellt utanför inventeringsområdet) och Gamle dal (häckplats strax utanför inventeringsområdet).

Entita NT

Häckar med ett par vid Ryrbäcken och ett par vid Åkers sjö, nära Nysätra IP.

Backsvala VU

Ca 10 par häckar i kajens stenskoning vid Rysskajen, Åkers sjö. Häckplatsen är belägen precis på gränsen till inventeringsområdet.

Hussvala VU

Noterad födosökande över Åkers sjö. Bedöms inte häcka inom inventeringsområdet men troligen i anslutning till detta, vid Åkersberg.

Grönsångare NT

1-2 par häckar i högstammig granskog vid Ryrbäcken.

Stare VU

Minst ett par häckar vid Gamle dal (häckplats dock precis utanför inventeringsområdet) och ett par vid Bergkanalen.



Figur 4. Revirhävande stare vid Bergkanalen.

Björktrast NT

Ca 5 par häckar i inventeringsområdet, vid Ryrbäcken, Åkers sjö, Bergkanalen och Gamle dal.



Figur 5. Björktrast vid Bergkanalen.

Rödvingetrast NT

Har endast noterats rastande vid Olidan under artens sträcktid i april. Arten har tidigare noterats revirhävdande flera år vid Ryrbäcken, men där hittades den inte i år. Kanske finns ett revir längre uppströms, utanför inventeringsområdet.

Svartvit flugsnappare NT

Häckar med minst 5 par, vid Gamle dal (2-3 par), Nysätra IP (2 par) och Ryrbäcken.



Figur 6. Svartvit flugsnapparhanne med föda åt ungar vid Gamle dal.



Grönfink EN

Häckar med 5-10 par, vid Bergkanalen (flera par), Gamle dal och Åkers sjö.

Bedömning

Inventeringsområdet har ett rikt och varierat fågelliv med arter knutna till vattenmiljöer, skog och stadsmiljö. Att runt 50 arter häckar i området är en hög siffra! De miljöer som bedöms som mest värdefulla med avseende på artrikedom och förekomst av mer krävande arter såsom mindre hackspett och spillkråka är den äldre löv- och blandskogsmiljön vid Ryrbäcken och de äldre gran- och tallskogsmiljöerna mellan Gamle dal och Olidan. Andra viktiga häckplatser som förtjänar att lyftas fram är backsvalekolonin i Rysskajen och fiskmåskolonin på piren vid Åkers sjö.

Referenser

Svensson, S., Svensson, M., Tjernberg, M. & Åkesson, S. 1999. *Svensk fågelatlas*. Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm.

Bilaga 1 – Samtliga observerade fågelarter

Art	Förekomst	Kategori
Kanadagås	Häckar i eller i direkt anslutning till området, minst 1 par vid Gamle dal.	
Grågås	Noterad förbiflygande, häckar ej.	
Gräsand	Häckar, minst 1 par vid Gamle dal.	
Knipa	Möjlig häckning, enstaka par vid Gamle dal.	
Storskrake	Möjlig häckning, enstaka par vid Gamle dal.	
Tornseglare	Häckar troligen i anslutning till området, något par vid Åkersberg.	EN
Gök	Möjlig häckning av något par vid Ryrbäcken.	
Tamduva	Häckar, minst 1 par vid Rysskajen.	
Skogsduva	Noterad överflygande, häckar ej.	
Ringduva	Häckar, ca 10 par spritt i skogsområden.	
Turkduva	Trolig häckning i anslutning till, men ej inom, området, 1 par vid Dalahöjdsvägen.	
Strandskata	Noterad förbiflygande, häckar ej.	NT
Drillsnäppa	Trolig häckning i/i anslutning till området, 1 par Gamle dal och 1 par Ryrbäcken.	NT
Skogssnäppa	Noterad rastande, häckar ej.	
Skrattmås	Noterad förbiflygande och födosökande, häckar ej	NT
Fiskmås	Häckar, 7 par vid Rysskajen och 2 par vid Bergkanalen.	NT
Gråtrut	Noterad förbiflygande, rastande och födosökande, häckar troligen ej.	VU
Silltrut	Noterad rastande, häckar ej.	
Storskarv	Noterad förbiflygande, häckar ej.	
Gråhäger	Noterad förbiflygande, häckar ej.	
Bivråk	Noterad förbiflygande, häckar ej.	EU
Ormvråk	Noterad förbiflygande, häckar ej.	
Kattuggla	Trolig häckning, 1 par Ryrbäcken.	
Mindre hackspett	Trolig häckning i eller i anslutning till området, 1 par Ryrbäcken.	NT
Större hackspett	Häckar, 4-5 par i skogsområden.	
Spillkråka	Häckar troligen i eller i anslutning till området vid Gamle dal och Ryrbäcken.	NT, EU
Lärkfalk	Noterad förbiflygande, häckar ej.	
Nötskrika	Möjlig häckning, 1 par vid Gamle dal.	
Skata	Häckar, 3-5 par spritt i området.	
Kaja	Trolig häckning i eller i anslutning till området, enstaka par vid Åkers sjö och Ryrbäcken.	



Art	Förekomst	Kategori
Kråka	Häckar, ca 3 par vid Gamle dal, Åkers sjö och Ryrbäcken.	NT
Korp	Noterad förbiflygande, häckar troligen ej.	
Svartmes	1-2 par häckar vid Gamle dal.	
Entita	Häckar, 1 par vid Ryrbäcken, 1 par vid Åkers sjö.	NT
Blåmes	Häckar, minst 15 par spritt i området.	
Talgoxe	Häckar, ca 20 par spritt i området.	
Backsvala	Häckar, ca 10 par vid Rysskajen.	VU
Ladusvala	Häckar, ca 5 par vid Ryrbäckens mynning samt ytterligare par i anslutning till området vid Åkersberg.	
Hussvala	Häckar troligen i anslutning till, men inte inom, området vid Åkersberg.	VU
Lövsångare	Häckar med uppemot 30 par spritt i området.	
Gransångare	Häckar, 3-4 par vid Gamle dal och Bergkanalen.	
Grönsångare	Häckar, 1-2 par vid Ryrbäcken.	NT
Svarthätta	Häckar, 6-10 par spritt i området.	
Trädgårdssångare	Trolig häckning, 1 par vid Gamle dal och 1 par vid Ryrbäcken.	
Kungsfågel	Häckar, uppemot 10 par vid Gamle dal, Åkers sjö och Ryrbäcken.	
Gärdsmyg	Häckar, 5-10 par spritt i området.	
Nötväcka	Häckar, ett 10-tal par spritt i området.	
Trädkrypare	Häckar, enstaka par vid Gamle dal.	
Stare	Häckar, enstaka par vid Gamle dal och Bergkanalen.	VU
Koltrast	Häckar, ca 15 par spritt i området.	
Björktrast	Häckar, runt 5 par spritt i området.	NT
Rödvingetrast	Noterad rastande, häckar troligen ej.	NT
Taltrast	Häckar, 4-5 par spritt i området.	
Grå flugsnappare	Häckar troligen med något par vid Gamle dal.	
Rödhake	Häckar med ett 20-tal par spritt i området.	
Svartvit flugsnappare	Häckar med runt 5 par vid Gamle dal, Åkers sjö och Ryrbäcken.	NT
Rödstjärt	Häckar med ca 5 par spritt i området.	
Gråsparv	Häckar troligen med enstaka par vid Åkers sjö.	
Pilfink	Häckar med enstaka par vid Bergkanalen och Åkers sjö.	
Järnsparv	Häckar med enstaka par vid Gamle dal och Ryrbäcken.	
Forsärla	Häckar med enstaka par vid Gamle dal och Ryrbäcken.	
Sädesärla	Häckar med runt 5 par spritt i området.	
Ängspioplärka	Noterad förbiflygande, häckar ej.	

Art	Förekomst	Kategori
Trädpiplärka	Häckar med enstaka par vid Gamle dal och Ryrbäcken.	
Bofink	Häckar med uppemot 15 par spritt i området.	
Stenknäck	Häckar troligen med enstaka par vid Gamle dal, Åkers sjö och Ryrbäcken.	
Domherre	Möjlig häckning av enstaka par vid Åkers sjö.	
Grönfink	Häckar med 5-10 par spritt i området.	EN
Gråsiska	Häckar troligen med enstaka par vid Gamle dal och Bergkanalen.	
Steglits	Häckar med ca 5 par spritt i området.	
Grönsiska	Häckar med upp till 5 par vid Gamle dal och Ryrbäcken.	